

EDITING PROCEDURES WITH INFORMATIVE TEXTS

Reka Suba

Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş

Abstract: The meaningful delivery of written texts may fail due to the fact that sentences making up the written text do not always observe the rules of sentence and text phonetics which apply in the case of de-contextualized, isolated sentences. If the person who reads out the text and thus delivers it to listeners or TV viewers is not aware of this aspect, text utterance will turn into text telling, which means that the essence and the information contents are lost, the text becomes an end in itself. The newsreader takes a distance from the text he reads, as his approach does not focus on the text itself, but rather on embellishing it with a number of acoustic solutions, completely independent of the text. That is why the news texts which are meant to be read out loud must undergo a process of previous editing in order to make them suitable for mediation by the audiovisual media. In this study, we analyse the news texts of the Hungarian audiovisual media from Romania, in terms of editing procedures.

Keywords: text utterance, tools of sentence and text phonetics, text interpretation

În ceea ce priveşte modalitatea de producere a textelor de ştiri mediatice din zilele noastre, cu siguranţă poate fi considerat un procedeu general-valabil elaborarea lor în prealabil în formă scriptică, devenind abia după aceea, şi într-o altă etapă, texte sonore, citite - în majoritatea cazurilor - de către o altă persoană decât cea care a întocmit şi a redactat iniţial textul. Din privinţa crainicului, această stare de fapt duce însă la o îngrădire multiplă a actului său oral, calitatea sonorizării depinzând în mare parte de textul primit pentru prezentare. Astfel, majoritatea acuzelor aduse crainicilor de către auditoriu sunt rezultatul unor cazuri de forţă majoră şi ale unor constrângeri specifice (Deme 1976: 57).

Renunatul lingvist Imre Wacha, într-un studiu (1997) în care evidențiază relațiile caracteristice și corespondențele structurii textuale și ale planului informațional cu propozițiile și frazele dintr-un text, stabilește că una dintre principalele probleme ale prezentării orale perceptibile și inteligibile, așadar informative – cuprinzând și reliefând esența textului și ideile principale – ar fi faptul că în cazul propozițiilor și frazelor incluse în șirul sintactic al unui text nu mai sunt valabile întotdeauna acele reguli de utilizare a mijloacelor fonosintactice și fonotextuale care în cazul exemplelor gramaticale, private de context și situație, ori în cazul propozițiilor făcând parte din sistemului limbii și analizate ca atare, izolat, de către gramaticile descriptive sunt considerate general-valabile. Iar în cazul în care crainicul sau prezentatorul textului nu conștientizează acest fapt și nu-l ia în considerație, atunci ”medierea rămâne deseori o înaintare târâtă de la un semn de punctuație la altul” (Wacha 1997: 439). Așadar, acest fel de citire și mediere a textului scris este privat de conținutul său informațional, de esența textului, ori se poate întâmpla și altfel: sonoritatea textului verbal poate deveni un scop în sine pentru sonoritate, despărțindu-se de text, deoarece prezentatorul nu pornește din text - din conținutul informațional al textului și din structura și specificul său -, ci forțează aplicarea diferitelor soluții acustice, total independent de textul în sine.

Cauzele acestor fenomene sunt identificate de către Imre Wacha sub aspectul următoarelor: pe parcursul interpretării unui text uneori nici măcar vorbitorii profesionali nu recunosc rolul punctuației, nu-și mai dau seama de semnificația diferitelor semne de punctuație, și din această cauză, într-un mod mecanic, interpretează ca fiind semne pentru pauză. În acest șir de semne intră virgula, punctul, punctul și virgula, două puncte etc. Ceea ce este însă și mai important: prezentatorii textelor scrise deseori nu reușesc să identifice structura logico-semantică și gramaticală a textului, adică valoarea sa informațională, precum și relațiile sintactice dintre propozițiile și frazele constituente ale textului (Wacha 1997: 439).

Câteodată nu numai perceperea interdependenței legăturilor sintactice dintre propozițiile incluse într-o frază prezintă dificultăți pentru prezentatori, ci și înțelegerea și deblocarea unor conexiuni structurale, ale unor divizări interne din cadrul propozițiilor cu o structură mai complexă poate deveni o sarcină mult prea grea, aproape de neîndeplinit pentru prezentator. Toate acestea sunt valabile mai cu seamă în cazul textelor cu o compoziție gramaticală verticală, cu structuri stratificate în adâncime. Cel mai adesea în aceste cazuri se poate ivi o discrepanță între sonorizare și conținut, lectura textului devenind o transmitere vocală caracterizată în primul rând

de o dicție și sonoritate plăcută, cu un ritm echilibrat și intonație elegantă, fără raționament și valoare informativă însă, și neținând cont de funcția de bază a acestor tipuri de texte.

La baza cercetărilor noastre asupra limbajului știrilor radiofonice și televizate stau datele monitorizărilor efectuate la Facultatea de Științe Tehnice și Umaniste, Universitatea Sapientia, Tîrgu-Mureș, în intervalul 2010-2014, cu privire la limbajului audiovizual maghiar din România. Exemplele referitoare la caracteristicile de redactare a textelor și structura propozițiilor, prezentate mai jos provin din seria datelor acestor monitorizări, precum și din datele colectate individual în intervalul 17-20 august 2014.

Totodată trebuie să precizăm că cercetările noastre vizează exclusiv limbajul emisiunilor informative (știri și retrospective culturale), și numai exemplificăm greșelile, neconcordanțele sau soluțiile lingvistice mai puțin reușite, neținând cont de totalitatea acestor fenomene sau de textele informative și modalitățile de transmitere vocală corecte, adecvate din toate punctele de vedere și mult mai numeroase decât greșelile.

Prezentăm câteva exemple caracteristice pentru structurarea lingvistică și sonoră a textelor informative audio și audiovizuale maghiare, alese în mod aleatoriu.

În textele radiofonice de mai jos, pentru semnalarea închiderii unor tranșe sonore (tipar intonațional descendent) înaintea unei pauze, am folosit semnul ↓, pentru intonația ascendentă semnul ↑, iar pentru accentul lexical sau sintagmatic sublinierea:

Tízmillió euró kártérítést követel ↓ az Arad-Temesvár autópálya építője. – intonația descendentă și pauza cauzează fragmentarea propoziției
(Radio Tîrgu-Mureș, Știri, 19 oct. 2012, 17:00)

Nem bővült az autópálya ↓ egyetlen kilométerrel sem. – fragmentare nejustificată prin intonație
(Radio Tîrgu-Mureș, Știri, 17 oct. 2012, 14:00)

Az eredeti, júniusban egyeztetett elképzelés szerint a felekegyezés tájékoztatására ↑ forródrótot hoztak volna létre... - lipsa accentului lexical duce la contopirea celor două cuvinte autonome

(*felek, egymás*), iar intonația ascendentă nejustificată semnalează pauză, creând confuzii în înțelegerea enunțului

(Radio Sepsi, Știri, 23 oct. 2012, 7:00)

În cazul unui text întreg de știri se poate observa și mai concludent aceste fenomene articulatorii:

Nem támogatja Orbán Viktor az Erdélyi Magyar Néppárt részvételét a romániai elnökválasztáson, ↓ olyannyira, hogy nem hajlandó fogadni a párt államfőjelöltjét ↓ - értesült az Új Magyar Szó. A portál szerint a találkozt a miniszterelnökkel Szilágyi Zsolt ↓ amúgy Tőkés László európai parlamenti képviselő irodavezetője kérte. A Romániai Magyar Demokrata Szövetséghez közel álló lap megjegyzi, hogy múlt héten a Fidesz elnöke fogadta az RMDSZ államfőjelöltjét, Kelemen Hunor szövetségi elnököt, és sok sikert kívánt neki a választásokra. A találkozó után a portál azt írta, ↓ tudomásuk szerint a miniszterelnök nem ért egyet az EMNP jelöltállításával, ↓ és nemtetszését közölte is a néppárt vezetőivel. Toró T. Tibor pártelnök akkor ezt cáfolta. A Transindex úgy értesült, ↓ Orbán Viktor még forrásmegvonással is megfenyegette a pártot arra az esetre, ha az EMNP mégis jelöltet állít az államfőválasztáson.

(Radio România București, Emisiunea maghiară, Știri, 19 august 2014, 15:00)

După cum se poate observa și din marcaje, intonația nu reflectă întotdeauna structura sintactică ierarhică, această structură prea încărcată pe alocuri îndemnând prezentatorul știrilor la intonații descendente repetitive, utilizate în mod mecanic și cu un efect derutant pentru ascultători. În cazul reproducerii vocale nici nu se poate cuprinde întotdeauna aceste structuri arborescente, mult prea lungi pentru a putea fi incluse într-o singură tranșă sonoră, de aceea a devenit un fenomen tot mai des întâlnit fragmentarea lor forțată prin intonație, ceea ce, de fapt, micșorează șansele de receptare corectă a acestor texte.

În cazul fragmentului următor: „Toró T. Tibor pártelnök akkor ezt cáfolta. A Transindex úgy értesült, ↓ Orbán Viktor még forrásmegvonással is megfenyegette a pártot...” tocmai din cauzele enumerate mai sus nu se poate decide dacă platforma informațională electronică Transindex are informații despre dezmințirea redată anterior, sau despre amenințarea prezentată în continuare.

Se poate observa și din marcaje cât de des se produc accentuări greșite sau chiar inversate, ceea ce bulversează sensul enunțului. De exemplu:

„...a találkozt a miniszterelnökkel Szilágyi Zsolt ↓ amúgy Tőkés László európai parlamenti képviselő irodavezetője kérte.” – datorită deplasării accentului, cuvântul „irodavezető” va fi purtător de accent primar, deși în acest context ar trebui accentuată persoana despre a cărei angajat este vorba, exprimat gramatical printr-un atribut genitival.

Aceste caracteristici, dintre care am și exemplificat unele, au ca și consecință reducerea gamei acustice, inversarea succesiunii elementelor importante, cu mare valoare informațională în enunț, slăbirea sau chiar destrămarea structurii sintactice și parasintactice, ducând la reducerea informativității textului sau chiar la schimbarea totală a sensului.

Alte exemple referitoare la obiceiurile de formulare și redactare confuză:

A roncsautó-program megszüntetését szorgalmazza a gépjárműgyártók és -forgalmazók egyesülete, az APIA. Közleményükben azzal érvelnek, hogy 51 százalékkal csökkent az autópark megújítását célzó program iránt érdeklődők aránya. A szervezet szerint a kormánynak más ösztönzőket kell találnia, ↓ például támogathatná az elektromos vagy a hibrid autók vásárlását. A gyártók és a forgalmazók egyúttal sürgetik a kormányt, hogy lépjen fel a feketézés visszaszorítása érdekében. Mivel ez szintén visszafogja az új autók piacát.

(Radio România București, Emisiunea maghiară, Știri, 19 august 2014, 15:00)

A visszavonulást is szóba hozta Ferenc pápa a dél-koreai útjáról hazatérve. A 77 éves katolikus egyházfő úgy vélekedett, elődje, Joseph Ratzinger, azaz XVI. Benedek példája nem a kivételek közé tartozik, ↓ amennyiben ő maga is úgy érzi, hogy egészségügyi okokból nem tudja ellátni a feladatát, akkor szintén visszavonul majd. Így már akár három pápa is élhetne a Vatikánban, ↓ lévén hogy Ratzinger is ott tölti immár nyugdíjas éveit. Ferenc azonban egyelőre fáradhatatlannak tűnik. Most újabb tabukat döntöget azzal, hogy boldoggá szeretné avatni a salvadori Oscar Romero érseket. A katolikus egyház eddig távol tartotta magát Romerótól, akit 1980-ban a szószéken, a mise után gyilkoltak meg jobboldali milicisták. A boldoggá avatásról korábban hallani sem akart az egyház, mondván, a politika és a vallás nem fér össze.

(Radio România București, Emisiunea maghiară, Știri, 19 august 2014, 15:00)

Redarea sonoră a unui text redactat anterior, ar trebui să aibă la bază o lectură atentă, concentrată pe sensul global al textului și pe structura sa textuală și sintactică, deoarece intonația și accentele lexicale și sintactice se află în strânsă legătură cu conexiunile între elementele

sintactice și cele macrotextuale, precum și cu valoarea informativă a diferitelor componente semantice. Iar la nivelul propoziției, cea mai importantă sarcină ar fi analiza conținutului, delimitarea elementelor redundante și entropice, alegerea fragmentelor importante și de accentuat, precum și prestabilirea accentelor relative. Pentru determinarea acestora poate fi de mare ajutor și o analiză lingvistică formală, adică analiza elementelor lingvistice, a formelor și a structurilor gramaticale (Elekfi-Wacha 2003: 59).

BIBLIOGRAPHY:

1. Balázs, Géza: *Magyar nyelvkultúra az ezredfordulón*. A-Z Kiadó, Budapest, 1998.
2. Deme, László: *Mondatszerkezeti sajátosságok gyakorisági vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971.
3. Deme, László: A felolvasott szövegek mondhatósága és érthetősége. In: Cserés, Miklós – Deme, László: *A rádióban elhangzó beszédről*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest, 1976., pp. 63-93.
4. Deme, László: A felolvasott műsorok hangja. In: Cserés Miklós - Deme László: *A rádióban elhangzó beszédről*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest, 1976., pp. 43-62.
5. Deme, László: *Szónokok, előadók kézikönyve*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1974.
6. Elekfi, László-Wacha, Imre: *Az értelmes beszéd hangzása*. Szemimpex Kiadó, Budapest, 2003.
7. Eöry, Vilma: Nyelvi norma – stílusnorma. In: Kemény Gábor (szerk.): *Normatudat – nyelvi norma*. MTA Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1992., pp. 31-40.
8. Heltainé Nagy, Erzsébet: A megszólalás kulcsa a másik embernél van. Gondolatok a szóbeli tömegkommunikációról a befogadó oldaláról nézve. In: *Nyelvészet és tömegkommunikáció II*. (szerk. Grétsy, László), Tömegkommunikációs kutatóközpont, Budapest, 1985., pp. 31-72.
9. Kassai, Ilona: *Fonetika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.
10. Suba, Reka: The Features of Media Text Editing. In: *Communication, Context, Interdisciplinarity - 3rd Edition* (Editor: Iulian Boldea). Published by: "Petru Maior" University Press, Tîrgu-Mureș, 2014., pp. 13-20.

11. Wacha, Imre: *Beszélgessünk a beszédről!* Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.
12. Wacha, Imre: Az információs sík, a szövegszerkezet és a szövegmondatok kapcsolata. In: *Szöveg és stílus. Szabó Zoltán köszöntése.* (szerk. Péntek János), Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 1997., pp. 439-446.
13. Wacha, Imre: *Nem csak szóból ért az ember. A nonverbális kommunikáció eszköztára.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2011.
14. Studiul monitorizării limbii maghiare în programele audiovizuale din România, 2010-2014 <http://www.cna.ro/Studiul-monitorizarii-imbii.html>, www.ms.sapientia.ro